

ТОЛМИ

ХЭН ХААНА ОШОХОБ?

«Энэ Ородой аршаан ехэ хайн аршаан байна. Олон зүйлэй үбэндэ тунатай, ехэ сээрхэн унтай, тойроод ой модоор хүрээлдэггүй, аргагүй агээр хайтай газарта байна. Энэ аршаан дээр гэр байра, ваннин корпус гэхэ мэтыг тухай эрбэл, ехэл хайн амаралтын газар болохоор... Жэбээхэнэй аршаан Ородой аршаан хоёртой ухан тон л адли байна. Нарантайн аршаанай ухан тад ондоо, тон лэ булгагэй хүйтэн ухан мэтэлэ.

Хүн ба байгсали

— гэжэ тэдэ докторнуудай комисс тодорхойлоо юм ха. Тэдэ эшмэд 15 модоной газарта оршодог үшөө нэгэ ондоо аршаниие зондо заалгаа гэхэдэнь, тэрэниинь мэдэхэ хүн байбгүй гэхэ.

Оон жэлүүдүшье түргэ түрэн нэһэн дээрээ энэ элүүр гэхэлжэл ябадаг. Хэды ондоо даа, Ородой энэ аршаан дээр эхэ гал түймэрэй тодор боломо, гэр барааннь шатаа юм. Тингээд байн Бальжин Доржиевич База-ров манайха Ород айхшалакэ эрээ. Хурайхай боерын үбшөөр үбэлдэг болоһон байна. Тингээдэ: «Зундаа эрээрэй, торго бэлдээд байр, эндэмэй аргагүй хайн аршаан бии юм,

шүтээд болохой. Мүнөө далан нэһэн дээрээ энэ элүүр гэхэлжэл ябадаг. Хэды ондоо даа, Ородой энэ аршаан дээр эхэ гал түймэрэй тодор боломо, гэр барааннь шатаа юм. Тингээд байн Бальжин Доржиевич База-ров манайха Ород айхшалакэ эрээ. Хурайхай боерын үбшөөр үбэлдэг болоһон байна. Тингээдэ: «Зундаа эрээрэй, торго бэлдээд байр, эндэмэй аргагүй хайн аршаан бии юм,

соо бээ нарилха хэрэгтэй. Бээ ехэ эсэдэрдэг. «Түрэн гэрхан тоонтодошн шаймэй аргалха, аршалха үбшэ ногоон, аршаан булгеше байха» — гэжэ арэд зон хэлсэдэг шуу. Нээрээшье, дайда дэлгэхимэй хэды байн гэхэшлэ! Мүнөө чэдэ хэды ехэ хоорлодон байгал далай тухай болоһон даа! 1950 ондо Хэжэнгэ нотагай аршаанууды шэнжэлхэн тэдэ олон докторнуудай тобшолол юунда үрэ дүн үгөөл хэн хаб гэхэн асуудал табихаар байна.

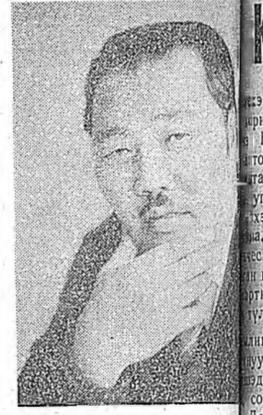
ШЭНЭ НЭРЭ

ТАНИЛСАГТЫ: Матвей ЧОЙБО

ХАН ехэ харьдг ула дээрэ гараад, хайшаашье замби түбин гүн ехэ гүнзгэй зүбхис руу шэртен харха хэний дурэн зула мэтээр задран дэгжэхүйб! Хангай ехэ дайдынга энгэр дээгүүр дамжаха ябахад, зонийгоо зол тухай боджо, гал гүлэмтын дэргэдэ гайр хонин зугаа дэлгэжэ гарахадаа, арадайнга агүүехэ бэлгитэ нэнгэжэ, аргагүй хонин, хайхан ушарта хамжаха байһанмай гайхалгүй...

Энэ ХУУДАҢАНДАМНАЙ УНЭН

- Нютагай домто аршаан тун
- Уянгата мүнүүд
- Багашуулай зугаанаа
- Соносхолнууд

Матвей Чойбо

Эртэ урда сагта хэн ха. Ородой аршаанай дэргэдэ Зулаагтын Шабаран гэжэ номшо үбгэн гансаара ажануудай байгаа гэхэ. Тойроод байгаа ой модоной шэлүүдүн, үбшэ ногоон, сээгэ набуша хүн зоней боерин элүүрэй сахижаа тунатай гэжэ Шабаран үбгэн мэдлэн юм. Тингээдэ Шабаран үбгэжөө Ородой аршаанчино 70 язын үбшэндэ тунатай гэжэ шэнжэлхэн, нотагайга гэхэ зондо ехэ хүндэтэй хүн байһан гэхэ.

ОРОДОЙ АРШААН

Урданай сагай зон үбшэндөө орооһингоо урдхана Ородойнгоо аршаан эрээкэ амардаг, үе мүсөө эргалдаг, сэд хүйтэн аршаанаа хайсаханаар уулаг байһан гэхэнь.

энэл Ородой аршаанар хогмис эдэгдэхэ, — гэжэ манай ехэ хэлээ. Иолы харада хурхайхайнэй зунай «амарлата абжаа эрээ». Хэбтээд орохоор, уташаг модон торхо-ванна ехэ хэлхэн соогоо дархалһан байба.

хан, абашажа бээ бээдэнэ хогможо байха табихан байгаа. Минни дүү Ананда энэ шэнэ хобоо тодорлоосо юм. 1973 оной июнь хараһаа эхилжэ, «50 лет Октября» гэжэ хонин ажил эрхилдэг совхозой директор байһан Дугаров Дондог Давшичин ажалшан арадайнга амарха, бээ мэхэбадаа аргалха газарыие Ородой аршаан дээрэ түрхээрээ. Тэрэ гэхэн сагһаа мунодээр хүртээр совхозой ажалшад хүндэт ветерануудын, манай нотагай гэрхан аршаниуд, кандилдадууд, докторнууд, багшанар — бүгэдэй хүшэн залууу Ородойнгоо аршаан дээр эамарна.

Эдэлхэнэй удаа бухы бээ хуудалган аб, тингээдэл хуушан шүһэнш хэрэгжэ, худалхануудын амилдырха. Заримандаа ой модон соогур ехэ. Тингээд уйхдэр хуудалшан мартагдаха, сэдхэхэ зүрхшэн амарха, жаргаха, — гэжэ ном соонь хургаал биен.

«СЭСЭГ-ҮҮЛЭДЭЙ НЮУСС ШЭБЭНЭЭ ШАГНАЖА»

ГУНИГ

Ушаржал шамтага сэнгэжэ гэхээ, Урданай нэгэн урхилдэ гэхээ, Уулзажал гунгаа тархаха гэхээ, Ульгалаар намһаа түрүүшлэл гэхээ, Залаягүй байгаа гэхээ хаб даа, Замым сагалжа үгдэг гэхээ, Шадальшөгү байгаа, магад, аалиндаа гэхээ, Шамдаха гэхээ тодотгүй гэхээ, Хүннидесол шамтага холордо гэхээ, Хүүдэрлээд нэгэн тобоктой гэхээ, Халуухан дураара мэхээ гэхээ, Ханжуугаар оролсоод гэхээ, Залаягүй байгаа гэхээ хаб даа, Замым сагалжа үгдэг гэхээ, Шадальшөгү байгаа, магад, аалиндаа гэхээ, Шамдаха гэхээ тодотгүй гэхээ.

Бага наһанһаа хүнэй элүүр эхнин хэрэгтэ арга шалаберла зорюулжа гэхэн хусулоо бэлэуулэ, Матвей Рабдонович Чойбонов Н. А. Семашкин нэрэмжит республиканска больницада аргаашнаар ажаллана. Угуйнга бэлгээр улад зоноо баясажа,

Эгээл энэ уедайн манай абын дүү Бүдэ абригмэй нүхэр болгоо Жалсанов Билгэ хурхайхайн аршааншадай байрлахаар холтонгоо хушалтатэй саргай, зохиондон модон торхо дархалһан гэхэ. Бэлгитэ хурхайхайнэй аргагүй хушээтэй, холдоо ябагар ябах, ойхоо модошөөсөө сөрөө шэрээд асархариха — жэгтэй хүн юм хэн. Олохон зондо гэр барихан, ехэл бэрхэ модошо дархан байһан ха...

Хүн ба байгсали

— гэжэ тэдэ докторнуудай комисс тодорхойлоо юм ха. Тэдэ эшмэд 15 модоной газарта оршодог үшөө нэгэ ондоо аршаниие зондо заалгаа гэхэдэнь, тэрэниинь мэдэхэ хүн байбгүй гэхэ.

энэл Ородой аршаанар хогмис эдэгдэхэ, — гэжэ манай ехэ хэлээ. Иолы харада хурхайхайнэй зунай «амарлата абжаа эрээ». Хэбтээд орохоор, уташаг модон торхо-ванна ехэ хэлхэн соогоо дархалһан байба.

хан, абашажа бээ бээдэнэ хогможо байха табихан байгаа. Минни дүү Ананда энэ шэнэ хобоо тодорлоосо юм. 1973 оной июнь хараһаа эхилжэ, «50 лет Октября» гэжэ хонин ажил эрхилдэг совхозой директор байһан Дугаров Дондог Давшичин ажалшан арадайнга амарха, бээ мэхэбадаа аргалха газарыие Ородой аршаан дээрэ түрхээрээ. Тэрэ гэхэн сагһаа мунодээр хүртээр совхозой ажалшад хүндэт ветерануудын, манай нотагай гэрхан аршаниуд, кандилдадууд, докторнууд, багшанар — бүгэдэй хүшэн залууу Ородойнгоо аршаан дээр эамарна.

Эдэлхэнэй удаа бухы бээ хуудалган аб, тингээдэл хуушан шүһэнш хэрэгжэ, худалхануудын амилдырха. Заримандаа ой модон соогур ехэ. Тингээд уйхдэр хуудалшан мартагдаха, сэдхэхэ зүрхшэн амарха, жаргаха, — гэжэ ном соонь хургаал биен.

«СЭСЭГ-ҮҮЛЭДЭЙ НЮУСС ШЭБЭНЭЭ ШАГНАЖА»

ГУНИГ

Ушаржал шамтага сэнгэжэ гэхээ, Урданай нэгэн урхилдэ гэхээ, Уулзажал гунгаа тархаха гэхээ, Ульгалаар намһаа түрүүшлэл гэхээ, Залаягүй байгаа гэхээ хаб даа, Замым сагалжа үгдэг гэхээ, Шадальшөгү байгаа, магад, аалиндаа гэхээ, Шамдаха гэхээ тодотгүй гэхээ, Хүннидесол шамтага холордо гэхээ, Хүүдэрлээд нэгэн тобоктой гэхээ, Халуухан дураара мэхээ гэхээ, Ханжуугаар оролсоод гэхээ, Залаягүй байгаа гэхээ хаб даа, Замым сагалжа үгдэг гэхээ, Шадальшөгү байгаа, магад, аалиндаа гэхээ, Шамдаха гэхээ тодотгүй гэхээ.

Бага наһанһаа хүнэй элүүр эхнин хэрэгтэ арга шалаберла зорюулжа гэхэн хусулоо бэлэуулэ, Матвей Рабдонович Чойбонов Н. А. Семашкин нэрэмжит республиканска больницада аргаашнаар ажаллана. Угуйнга бэлгээр улад зоноо баясажа,

Мөндө үбжэөөл хэдээ баһал ном худартай аад, хажуугаар үбшэ ногоо суглуулжэ, эм-дом бурхадэйл байгаа. Сэбэгэй Сэдэн, Жамбалтай Очир гэдэгдүү Мөндө үбгэндэ тунатай байгаа.

1950 гаран оной үээр манай республикин Улаан-Удэ хотондо ехэ ехэ докторнууд Хэжэнгийн аймгэ соохи аршаан булгагшуды шэнжэлхэн юм. Тусгаар машинатай 5-6 доктор Ородой-Адагай магазинэй хажууда тогтожо, план-картага гаргажа байнэ, шэнжэлхэн аршаанууд тухайнга хоорлодоо:

энэл Ородой аршаанар хогмис эдэгдэхэ, — гэжэ манай ехэ хэлээ. Иолы харада хурхайхайнэй зунай «амарлата абжаа эрээ». Хэбтээд орохоор, уташаг модон торхо-ванна ехэ хэлхэн соогоо дархалһан байба.

хан, абашажа бээ бээдэнэ хогможо байха табихан байгаа. Минни дүү Ананда энэ шэнэ хобоо тодорлоосо юм. 1973 оной июнь хараһаа эхилжэ, «50 лет Октября» гэжэ хонин ажил эрхилдэг совхозой директор байһан Дугаров Дондог Давшичин ажалшан арадайнга амарха, бээ мэхэбадаа аргалха газарыие Ородой аршаан дээрэ түрхээрээ. Тэрэ гэхэн сагһаа мунодээр хүртээр совхозой ажалшад хүндэт ветерануудын, манай нотагай гэрхан аршаниуд, кандилдадууд, докторнууд, багшанар — бүгэдэй хүшэн залууу Ородойнгоо аршаан дээр эамарна.

Эдэлхэнэй удаа бухы бээ хуудалган аб, тингээдэл хуушан шүһэнш хэрэгжэ, худалхануудын амилдырха. Заримандаа ой модон соогур ехэ. Тингээд уйхдэр хуудалшан мартагдаха, сэдхэхэ зүрхшэн амарха, жаргаха, — гэжэ ном соонь хургаал биен.

«СЭСЭГ-ҮҮЛЭДЭЙ НЮУСС ШЭБЭНЭЭ ШАГНАЖА»

ГУНИГ

Ушаржал шамтага сэнгэжэ гэхээ, Урданай нэгэн урхилдэ гэхээ, Уулзажал гунгаа тархаха гэхээ, Ульгалаар намһаа түрүүшлэл гэхээ, Залаягүй байгаа гэхээ хаб даа, Замым сагалжа үгдэг гэхээ, Шадальшөгү байгаа, магад, аалиндаа гэхээ, Шамдаха гэхээ тодотгүй гэхээ, Хүннидесол шамтага холордо гэхээ, Хүүдэрлээд нэгэн тобоктой гэхээ, Халуухан дураара мэхээ гэхээ, Ханжуугаар оролсоод гэхээ, Залаягүй байгаа гэхээ хаб даа, Замым сагалжа үгдэг гэхээ, Шадальшөгү байгаа, магад, аалиндаа гэхээ, Шамдаха гэхээ тодотгүй гэхээ.

Бага наһанһаа хүнэй элүүр эхнин хэрэгтэ арга шалаберла зорюулжа гэхэн хусулоо бэлэуулэ, Матвей Рабдонович Чойбонов Н. А. Семашкин нэрэмжит республиканска больницада аргаашнаар ажаллана. Угуйнга бэлгээр улад зоноо баясажа,

БИШЫХН ҮГҮҮЛЭЛНҮҮД

ТАНИГДААГУЙ ЭДЭЭН

Хургуулида арайл ороодуй-хэнүүд Намсарай Шэмэд хоёр худоо нотага ажануудай хүшэн эхнэ абедаа нэгтэй айлшалакэ эрээ. «Амтатайхан» ашанар угтолжин барайн хүүдээр хүүшээдэйгөө хүндэдэ хуужа, урдаа табат табиулбад. Гэнтэ, Намсарай Шэмэд хоёр

тэбигдэнэн табаттай эдээ гайхажа хараад, нэгэн деро: — Билд имэ хартабха элдэггүйбди, манай эхнэ ондоо хартабха шанажэ үгдэг, — гэжэ, тангидаагуй эдээнхээ гол таһа арсаба ха.

БАЯРАЙ БАЯР

Баярай тоомоо таһархада, эхэ эсэгшэ томоо угулдаа байгаадаг заншилтай хэн. Нэгэтэ Баяр холо худөө мөлдэ байдаг нагсынндаа зүхэе боломо. Эр эршээр нэвэй гэртэнэ сэхэ гүй-дэлээр ороод: — Херит, нагсынмай гэр угулгүй! — гэжэ, ехэтэ баярлан гайхалха лэн.

ГАЙХАБА

Зунай амаралтын үлгөөгүүр городто ажануудай гурбайн-хан Буда түрхидеерөө ой шолодохо боломо. Түрүүшн-хнээ модо руу ошолодо болоһон хубуун хукуутэй, унажа боджо ябада, юумэ адли бэлдэрсэнэ.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

НОЯБРИИ 5.

Лениний орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой техникын болон Соёлой ордондо 11-13 чашаа — хуудай уран хайхайнэй бүгээхүүдэй концер 17 час 30 минутад Алуу Октябрийн хайндэрэй зүблөөн, баяр ёһолол, амаршалго-концерт, вагон хэбсэаралгын цехэй худалмашадэй баяр ёһололой үдэшэ 18 чашаа үнгэргэгдэхэ юм.

ХЭН ХААНА ОШОХОБ?

21 чашаа зугаа, наадан, хатар танаа эмхидгэгдэхээр харолагдана.

БАЯРАЙ БАЯР

Баярай тоомоо таһархада, эхэ эсэгшэ томоо угулдаа байгаадаг заншилтай хэн. Нэгэтэ Баяр холо худөө мөлдэ байдаг нагсынндаа зүхэе боломо. Эр эршээр нэвэй гэртэнэ сэхэ гүй-дэлээр ороод: — Херит, нагсынмай гэр угулгүй! — гэжэ, ехэтэ баярлан гайхалха лэн.

ГАЙХАБА

Зунай амаралтын үлгөөгүүр городто ажануудай гурбайн-хан Буда түрхидеерөө ой шолодохо боломо. Түрүүшн-хнээ модо руу ошолодо болоһон хубуун хукуутэй, унажа боджо ябада, юумэ адли бэлдэрсэнэ.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

Кино

Географнуудга

БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ДРАМАЫ ИМЕНИ Х. НАМСАРАЕВА УЛГИН ДУУН (Колыбельная) — в 19-30.

НОЯБРИИ 5.

Лениний орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой техникын болон Соёлой ордондо 11-13 чашаа — хуудай уран хайхайнэй бүгээхүүдэй концер 17 час 30 минутад Алуу Октябрийн хайндэрэй зүблөөн, баяр ёһолол, амаршалго-концерт, вагон хэбсэаралгын цехэй худалмашадэй баяр ёһололой үдэшэ 18 чашаа үнгэргэгдэхэ юм.

БАЯРАЙ БАЯР

Баярай тоомоо таһархада, эхэ эсэгшэ томоо угулдаа байгаадаг заншилтай хэн. Нэгэтэ Баяр холо худөө мөлдэ байдаг нагсынндаа зүхэе боломо. Эр эршээр нэвэй гэртэнэ сэхэ гүй-дэлээр ороод: — Херит, нагсынмай гэр угулгүй! — гэжэ, ехэтэ баярлан гайхалха лэн.

ГАЙХАБА

Зунай амаралтын үлгөөгүүр городто ажануудай гурбайн-хан Буда түрхидеерөө ой шолодохо боломо. Түрүүшн-хнээ модо руу ошолодо болоһон хубуун хукуутэй, унажа боджо ябада, юумэ адли бэлдэрсэнэ.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

МАГАДГҮЙБ

Шүлэгшье шэбшээд холбожо магадгүйб, Шүүдэрэй толон нодондэмни бии юм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-62-62, отв. редактор—2-50-52, секретарий—2-66-76; 2-61-35, сельское хозяйство—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и спорт—2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректурная—2-33-61, выпускающая—2-35-95, собственные корреспонденты: Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90.